

Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in hoofdzaak van de jaren 1997 en 1998 (Lepidoptera)

K. J. HUISMAN & J. C. KOSTER

HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 2000. NEW AND INTERESTING MICROLEPIDOPTERA FROM THE NETHERLANDS IN PARTICULAR FROM THE YEARS 1997 AND 1998 (LEPIDOPTERA). *ENT. BER., AMST.* 60 (11): 193-216.

Abstract: This is the eleventh compilation of interesting Microlepidoptera collected in The Netherlands, covering mainly the years 1997 and 1998, but also including some older data, as well as the year 1999 in a very few cases. *Stenolechiodes pseudogemmellus* (Gelechiidae) is recorded for the first time from The Netherlands. This species has recently been described and specimens were found amongst series of the well-known *Stenolechia gemmella*. *Thaumatotibia leucotreta* (Tortricidae) is recorded for the first time as an inadvertently introduced species. New Dutch records of the following 99 rare and/or interesting species are given or summarised: *Stigmella centifoliella*, *Ectoedemia atrifrontella*, *E. longicaudella* (Nepticulidae), *Nemophora ochsenheimerella*, *Nematopogon robertella* (Adelidae), *Lampronia fuscataella* (Prodoxidae), *Emmetia heinemanni* (Tischeriidae), *Nemapogon wolffiella*, *Monopis imella* (Tineidae), *Bucculatrix nigricomella* (Bucculatricidae), *Acrocercops brongniardella*, *Leucospilapteryx omisella*, *Phyllonorycter muelleriella*, *P. spinicolella*, *P. leucographella*, *P. mespilella* (Gracillariidae), *Yponomeuta irrorella*, *Argyresthia sorbiella*, *A. fundella*, *A. pulchella*, *A. semifusca* (Yponomeutidae), *Glyphipterix forsterella* (Glyphipterigidae), *Leucoptera spartifoliella* (Lyonetiidae), *Ethmia quadrillella* (Ethmiidae), *Luquetia lobella*, *Agonopterix ocellana*, *A. angelicella*, *A. cnicella* (Depressariidae), *Elachista exactella* (Elachistidae), *Scythris siccella* (Scythrididae), *Eratophyes amasiella*, *Esperia sulphurella* (Oecophoridae), *Coleophora binderella*, *C. lineolea*, *C. niveicostella*, *C. mayrella*, *C. trochilella*, *C. argentula* (Coleophoridae), *Pseudatemelia latipennella* (Amphisbatidae), *Cosmopterix scribaiella* (Cosmopterigidae), *Monochroa moyses*, *Parachronistis albiceps*, *Teleiodes vulgella*, *T. wague*, *Carpatolechia proximella*, *Gelechia rhombella*, *G. senticetella*, *G. muscosella*, *G. rhombelliformis*, *Mirificarma interrupta*, *Chionodes electella*, *Athrips mouffetella*, *Scrobipalpa acuminatella*, *S. instabilella*, *Anacampsis temerella*, *Pexicopia malvella*, *Platyedra subcinerea* (Gelechiidae), *Aethes flagellana*, *Cochylidia rupicola*, *Spatalistis bifasciana*, *Acleris cristana*, *Sparganothis pilleriana*, *Endorhena oblongana*, *Apotomis infida*, *A. lineana*, *A. turbidana*, *Orthotaenia undulana*, *Hedya ochroleucana*, *Celypha siderana*, *Pristerognatha fuligana*, *Epinotia nanana*, *Zeiraphera rufimitrana*, *Eucosma obumbratana*, *E. tripoliana*, *E. conterminana*, *Gypsonoma minutana*, *Blastesthia posticana*, *Ancylys unculana*, *A. apicella*, *Cydia tenebrosana*, *C. nigricana*, *C. amplana*, *Pammene gallicana*, *P. agnotana*, *P. ochsenheimeriana*, *P. gemmana*, *Dichrorampha alpinana*, *D. agilana* (Tortricidae), *Stenoptilia pterodactyla*, *Cnaemidophorus rhododactyla*, *Ovendenia lienigianus* (Pterophoridae), *Cryptoblabes bistriga*, *Glyptoteles leucacrinella*, *Homoeosoma sinuella*, *Phycitodes saxicola*, *Vitula biviella*, *Friedlanderia cicatricella*, *Evergestis limbata*, *Perinephele lancealis* (Pyralidae). Biological and distributional information on these species is given.

K. J. Huisman, Patrijzenlaan 4, 8091 BK Wezep.

J. C. Koster, Van Brederodestraat 53, 1759 VG Callantsoog.

Inleiding

Door diverse omstandigheden is er vorig jaar geen verslag uitgekomen van de in Nederland waargenomen Microlepidoptera. Om dit verzuim goed te maken, zijn nu de vangsten van de jaren 1997 en 1998 gecombineerd. Dankzij de gulle medewerking van velen, vooral vanuit de sectie "Snellen" van de Nederlandse

Entomologische Vereniging, maar ook van daarbuiten, zijn we weer in staat een uitvoerige lijst van waarnemingen te publiceren.

Voor de nomenclatuur hebben we ook nu gebruik gemaakt van de Europese naamlijst van Karsholt & Razowski (1996). Alleen in een tweetal gevallen wordt hier van afgeweken en baseren we de naamgeving op onlangs verschenen publicaties. Voor de familie Elachi-

stidae is Kaila (1999) gevolgd en voor de Teleiodini (Gelechiidae) Huemer & Karsholt (1999).

De vindplaatsen zijn per provincie gerangschikt. Indien het aantal exemplaren niet wordt vermeld, betreft de vangst slechts één exemplaar. De verantwoordelijkheid voor de determinaties ligt bij de inzenders, maar diverse moeilijke soorten zijn door de auteurs gecontroleerd. Tenzij anders vermeld, bevindt het materiaal zich in de collectie van de verzamelaar. Wij willen alle personen die gegevens hebben verstrekt voor deze jaarlijst van harte bedanken voor hun medewerking en verder ook de heer K. R. Tuck, Natural History Museum, Londen, Engeland en mevrouw L. Meijerman, Zoölogisch Museum, Amsterdam voor de determinatie en aanvullende gegevens over *Thaumatotibia*.

Provincies: Fr - Friesland; Gr - Groningen; Dr - Drenthe; Ov - Overijssel; Fl - Flevoland; Gld - Gelderland; U - Utrecht; NH - Noord-Holland; ZH - Zuid-Holland; Z - Zeeland; NB - Noord-Brabant; L - Limburg.

De afkortingen in de tekst hebben betrekking op de volgende personen: B. van Aartsen, 't Harde (BvA); L. E. J. Bot, Terschelling-Formerum (LB); L. J. van Deventer, Drunen (LD); D. Doorheijn, Nieuwe Tonge (DD); F. J. Groenen, Luyksgestel (FG); H. ten Holt, Nijmegen (HtH); K. J. Huisman, Wezep (KH); M. Jansen, Hoogeveen (MJ); I. A. Kaijadoe, Oegstgeest (IAK); J. C. Koster, Callantsoog (JCK); J. A. W. Lucas, Rotterdam (JL); Ch. G. A. M. Naves, Drempt (CN); K. N. Nieuwland, Schagerbrug (KN); W. Oord, Deventer (WO); A. Schreurs, Kerkrade (AS); J. W. Sinnema, Hemrik (JS); M. van Stiphout, Posterholt (MS); R. de Vos, Zaandam (RV); J. van Vuure, Kortgene (JV); J. B. Wolschrijn, Twello (JW). Collecties: NNM - Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden; ZMA - Zoölogisch Museum, Amsterdam.

Nepticulidae

Stigmella centifoliella (Zeller)

Waarnemingen. Gld: Twello, mijnen op hondsroos (*Rosa canina* L.) in 1993 en van 1995 tot en met 1999, in dit

laatste jaar zelfs zeer talrijk, diverse exemplaren uitgekweekt, JW.

Na de vermelding van *Stigmella centifoliella* van de provincie Utrecht (Huisman & Koster, 1999) blijkt er nu ook een goede populatie voor te komen in Gelderland. Het lijkt erop dat de soort zich aan het uitbreiden is. Nieuw voor Gelderland.

Ectoedemia atrifrontella (Stainton)

Waarnemingen. Gld: Wezep, 1.ix.1991 en 11.viii.1995, op licht, KH.

Deze nepticulide is maar van een zestal vindplaatsen bekend. De rups mineert in de zachte bast van eiken (*Quercus* sp.) en wordt daarvoor moeilijk gevonden. Doets wist de vlinder in 1946 te kweken uit jonge takken van eiken (Doets, 1947).

Ectoedemia longicaudella Klimesch

Waarneming. NB: Valkenswaard, 24.iv.1998, op licht, FG (NNM).

Een vrouwtje van deze soort kwam uit de lichtval die opgesteld stond in de Plateaux te Valkenswaard. De val stond aan de rand van een bos en een heideveld met daarin een ven. Aan de rand van het bos stonden enkele vrijstaande eiken. De rups is een schorsmineerder in de gladde bast van takken en dunne stammen van zomereik (*Quercus robur* L.) en mogelijk ook andere eikensoorten. De larve heeft een één- of tweejarige levenscyclus voor hij in mei tot juli verpopt. De vlinder vliegt van juni tot begin augustus (Johansson et al., 1990).

Ectoedemia longicaudella werd door Klimesch (1953) afgesplitst van *Ectoedemia atrifrontella* (Stainton). Bij onderzoek van materiaal van *E. atrifrontella* in de Nederlandse collecties zijn door Van Nieukerken in totaal vier exemplaren van *E. longicaudella* gevonden (Van Nieukerken, 1982). Deze vier exemplaren werden tussen 1926 en 1932 te Nijmegen verzameld door Lycklama à Nijeholt en waren tot nu toe de enige vondsten van deze soort voor Nederland. Uit België is de soort bekend uit de provincie Luxemburg door

waarnemingen van voor 1980 (Van Nieukerken, 1985). Nieuw voor Noord-Brabant.

Adelidae

Nemophora ochsenheimerella (Hübner)
(fig. 1)

Waarnemingen. Ov: Ommen, 31.v en 1.vi.1997, 11 exemplaren, KH en JW; Lemelerberg, 31.v.1997, KH.

Op de zomervergadering van de Nederlandse Entomologische Vereniging in Ommen zijn door enkele verzamelaars diverse exemplaren van deze nog niet eerder uit Overijssel vermelde langsprietmot gevangen. *Nemophora ochsenheimerella* is pas in 1927 voor het eerst in Nederland, op de Veluwe, gevangen (Lycklama à Nijeholt, 1928). Het volgende exemplaar komt dan in 1967 (Beetsterzwaag, 10.vi.1967, KH). Sindsdien zijn vele vindplaatsen bekend geworden, voornamelijk van de Veluwe, hoewel de soort ook is aangetroffen in het zuiden en in het noordoosten van ons land en op Terschelling. Het zwaartepunt van de verspreiding in Nederland lijkt echter op de Veluwe te liggen.

Onder de nu gevangen dieren was een heel donker wijfje - gevangen door Huisman in de berm van de Beerzerweg te Ommen op 31 mei 1997 - waarbij nog maar flauwe sporen van de karakteristieke voorvleugeltekening te zien zijn. Een dergelijk, maar minder extreem exemplaar, wordt vermeld en afgebeeld in de Deense jaarlijst over Microlepidoptera in 1994 (Buhl et al., 1995). Deze voor ons heel instructieve "zusterpublicatie" vermeldt ook dat de soort in Denemarken de laatste jaren op

de vindplaatsen talrijker is geworden en dat in enkele populaties verdonkerde exemplaren gevonden zijn. Blijkbaar is dit laatste een algemener verschijnsel. Omdat de Deense publicatie niet bij iedereen bekend is en wij het zinvol vinden het bijzonder donkere wijfje onder de aandacht te brengen, is het exemplaar afgebeeld in figuur 1.

Nemapotogon robertella (Clerck)

Waarnemingen. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996, in totaal 3 exemplaren.

De enige soort van het genus met bruinigrijze voorvleugels, die in het voorjaar vooral in naaldbossen te vinden is. Verspreid voorkomend, voornamelijk op de zandgronden in het oosten en zuiden van het land, ook vermeld van Terschelling (Kuchlein, 1993). Nieuw voor Groningen.

Prodoxidae

Lampronia fuscata (Tengström)

Waarnemingen. Gld: Epe, Smitsven, 1.v.1976 en 2.vi.1979, 2 exemplaren, IAK; Heerde, Oldebroekse heide, 6.vi.1997, op licht, kort voor zonsopgang, JW.

Dit is een zeldzame vlinder, waarvan de meeste vindplaatsen liggen in Zuid-Limburg, het gebied rond Arnhem en Nijmegen, het Gooi en Terschelling (Kuchlein, 1993). Het dier uit Heerde is opmerkelijk laat in de nacht gevangen.

Tischeriidae

Emmetia heinemanni (Wocke)

Waarneming. Dr: Hoogeveen, Spaarbankbos, 21.viii.1997, rups op braam (*Rubus* sp.), ex larva 29.xi.1997, MJ.

Dit is de derde vindplaats in Nederland, na de waarnemingen in Schinveld en De Lutte (Langohr & Schreurs, 1987; Huisman & Koster, 1994). Vermoedelijk is de soort minder zeldzaam dan wordt aangenomen. Het beste kan dit worden vastgesteld aan de hand van de bladminen. Voor het verschil met die van de eveneens op braam voorkomende

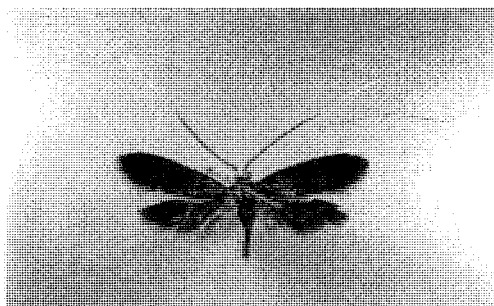

Fig. 1. *Nemophora ochsenheimerella*.

Emmetia marginea (Haworth) wordt verwezen naar de jaarlijst van 1988-1991 (Huisman & Koster, 1994). Nieuw voor Drenthe.

Tineidae

Nemapogon wolffiella Karsholt & Nielsen

Waarnemingen. Z: Wissenkerke, 11 en 26.vi en 27.vii.1997, 3 mannetjes overdag gevangen, JV.

Voor het tweede achtereenvolgende jaar werd de soort door Van Vuure aangetroffen op Noord-Beveland. Dit is de vierde vindplaats van *Nemapogon wolffiella* in ons land (Huisman & Koster, 1998).

Monopis imella (Hübner)

Waarneming. NB: Drunen, 8.viii.1997, LD.

Dit is het tweede exemplaar van *Monopis imella* voor ons land. De soort is voor het eerst in ons land verzameld door Kuchlein in 1980 te Cadzand (Kuchlein, 1993). De rupsen leven waarschijnlijk in vogelnesten, maar ook plant-aardig afval, vilt, varkenshaar en zelfs aas worden als voedselbron genoemd (Petersen, 1969). Nieuw voor Noord-Brabant.

Bucculatricidae

Bucculatrix nigricomella (Zeller) (fig. 2)

Waarnemingen. Dr: Hoozevee-Zuid, 7.vi.1997, MJ; NH: Den Helder, fort Erprins, 10.vii.1985, bladminen op gewone margriet (*Leucanthemum vulgare* Lamk.), waaruit van 28.vii tot 4.viii 5 vlinders verschenen, JCK.

De vlinder is hoofdzakelijk gevonden in de zuidelijke helft van ons land (Kuchlein, 1993). Ook bij deze soort kan het zoeken naar de gangminen in de bladeren van gewone margriet waarschijnlijk meer vindplaatsen opleveren. De mijn is een nauwe kronkelende gangmijn met een fijn onderbroken uitwerpselenspoor in het midden. Vaak komen meerdere bladminen voor in één blad, soms zoveel dat het hele blad bedekt lijkt met kronkelende lijntjes (fig. 2). Één rups maakt meerdere mijnen, soms zelfs in een ander blad. Later leeft hij vrij aan de bladonderzijde en veroorzaakt

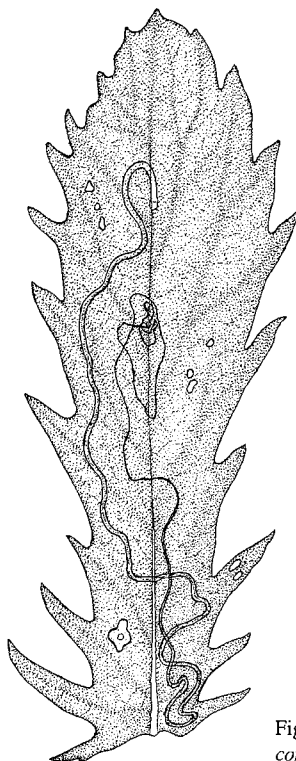

Fig. 2. *Bucculatrix nigricomella*, bladmijn.

dan venstervraat. De soort heeft twee generaties en de bladminen zijn te vinden in maart en april en weer in juli (Emmet, 1985). Nieuw voor Drenthe.

Gracillariidae

Acrocercops brongniardella (Fabricius)

Waarnemingen. Gr: Sellinger, mijnen op zomereik, excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Z: Haamstede, 26.vii.1996, 4 exemplaren op licht, KH; Wissenkerke, 11.viii.1996, JV.

Een soort die van veel vindplaatsen bekend is in Nederland, voornamelijk van de zandgronden en de duinen (Kuchlein, 1993). De rupsen leven op eik en maken een zeer grote bovenzijdige plaatmijn, die door meerdere rupsen wordt bewoond. De karakteristieke bladminen zijn met geen andere soort te verwarren. Nieuw voor Groningen en Zeeland.

Leucospilapteryx omissella (Stainton)

Waarnemingen. Gr: Blijham, mijnen op bijvoet (*Artemi-*

sia vulgaris L.), excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Dr: Wijster, 26.viii.1996, een mijn gevonden op bijvoet op het VAM-terrein, MJ.

De vlinder uit Wijster kwam 21 maart 1997 uit de pop. De rups maakt blaasvormige mijnen in de bladeren van bijvoet. Na de eerste vondst voor ons land in 1982 is er nu een twaalfstal vindplaatsen bekend, voornamelijk uit de zuidelijke helft (Kuchlein, 1993; Van Nieukerken et al., 1993). Nieuw voor Groningen en Drenthe.

Phyllonorycter muelleriella (Zeller)

Waarnemingen. Gr: Liefdingsbroek, Metbroek, Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Z: Kamperland, 1993 en 1994, telkens 1 exemplaar; Kortgene, 4.vi.1997, 2 exemplaren, JV.

Deze aan eik gebonden soort is op de zandgronden van het midden, oosten en zuiden van ons land gewoon. Ook is ze van diverse vindplaatsen uit de duinen bekend (Kuchlein, 1993). In het westen van ons land wordt de vlinder minder vaak gevonden, mogelijk omdat de voedselplant daar minder algemeen is. Nieuw voor Groningen en Zeeland.

Phyllonorycter spinicolella (Zeller)

Waarnemingen. NH: Zaandam, 8, 11 en 17.v.1998, op licht, RV; Z: Kortgene, 3.viii.1997, in lichtval, JV.

Ook hier hebben we weer te maken met een soort die hoofdzakelijk in de oostelijke helft van ons land wordt gevonden en verder nog van enkele vindplaatsen uit de duinen bekend is (Kuchlein, 1993). Ook hier zou dit te maken kunnen hebben met het voorkomen van de voedselplant. De rups leeft hoofdzakelijk op sleedoorn (*Prunus spinosa* L.), maar kan ook voorkomen op pruim (*Prunus domestica* L.) (Emmet et al., 1985). Mogelijk breidt de soort zich uit met de aanplant van sleedoorn in plantsoenen en wegbermen. Nieuw voor Zeeland.

Phyllonorycter leucographella (Zeller)

Waarnemingen. Fr: Terschelling, iii.1998, één beginmijntje met een dode rups op vuurdoorn (*Pyracantha* sp.), LB;

verder mijnen te Allardsoog, Leeuwarden, Harlingen, Sneek en Hemrik, LB en JS; NH: Callantsoog, vi.1998, één mijn op vuurdoorn, JCK; Schagerbrug, 1997 en 1998, mijnen op vuurdoorn, KN; ZH: Dirksland, 1996, veel mijnen, KH; Ouddorp, 5.vi en 22.vii.1996, enkele exemplaren op licht; vii.1998, geregeld op licht, KH; Z: Burgh-Haamstede, i.1998, mijnen, A. Baaijens; Middelburg, ix.1996, mijnen, KH; Oost-Souburg, 1.1998, mijnen, A. Baaijens.

De vlinder blijkt zich dermate uit te breiden dat hij waarschijnlijk overal te vinden zal zijn waar de hoofdvoedselplant, vuurdoorn, aangeplant is. Hierop kunnen de bovenzijdige vouwmijnen zeer talrijk zijn. Verder is hij ook vermeld van appel (*Malus* sp.), meidoorn (*Crataegus* sp.), *Cotoneaster* sp. en *Chanomelles* sp. (Stigter & Van Frankenhuyzen, 1991). Door de tweede auteur zijn ook mijnen aangetroffen op Crantz elsbos (*Sorbus torminalis* Crantz) en peer (*Pyrus* sp.). Nieuw voor Friesland en Zeeland.

Phyllonorycter mespilella (Hübner)

Waarnemingen. Ov: Twello, Bussloo (recreatiegebied), mijnen vrij schaars op peer in het najaar van 1997, 5 vinders uitgekomen in 1998, JW; NH: Naarden, e.l. *Cydonia*, 16-25.iv.1943, coll. C. Doets, 31 exemplaren; Kortenhoef, e.l. *Pyrus communis*, 30.iii-5.iv.1948, coll. C. Doets, 9 exemplaren (NNM en ZMA).

Phyllonorycter mespilella komt waarschijnlijk meer voor dan in het verleden verondersteld werd. De soort is uiterlijk echter niet gemakkelijk te onderscheiden van de andere soorten van het genus die leven op Rosaceae. Na de vaststelling van het voorkomen in Nederland door Deschka (1988) en na de jaarlijst van 1993 (Huisman & Koster, 1996) is ook het materiaal in de collecties van NNM en ZMA onderzocht.

Yponomeutidae

Yponomeuta irrorella (Hübner)

Waarnemingen. Ov: Losser, Arboretum, 7.vi.1997, pop, die op 17.vii.1997 de vlinder leverde, JCK; Gld: Twello, 7 en 15.vii.1997, totaal 3 exemplaren, JW.

De pop uit Losser werd in een ijl spinsel aangetroffen op wegedoorn (*Rhamnus cathartica*

L.). Niet omdat ze op wegedoorn werd aange- troffen werd ze verzameld, want pal ernaast stond de voedselplant kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus* L.), maar omdat er verder geen andere poppen in de nabijheid te vinden waren en tevens vanwege de heldergele kleur van het abdomen. Normaliter leven de soorten van het geslacht *Yponomeuta* met vele rupsen bijeen in een spinsel waarin ook de verpopping plaatsvindt. *Yponomeuta irrorella* vormt hierop een uitzondering, want de volwassen rupsen leven solitair (Agassiz, 1996). Het vermoeden dat dit een bijzondere vondst zou kunnen zijn, bleek juist te zijn toen er een exemplaar van *Y. irrorella* uit de pop tevoorschijn kwam. De soort geldt als zeldzaam, maar wordt de laatste jaren meer waargenomen (Huisman & Koster, 1998). Nieuw voor Overijssel.

Argyresthia sorbiella (Treitschke)

Waarneming. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Argyresthia sorbiella is bekend uit het zuid-oosten en oosten van ons land langs een lijn die loopt van Zuid-Limburg, over de Veluwe tot aan Drenthe (Kuchlein, 1993). De vondst in Sellingen sluit hier mooi op aan. Overigens is de soort inmiddels ook bekend van één vindplaats uit de duinen te Bergen (NH) (Huisman & Koster, 1995). Nieuw voor Groningen.

Argyresthia fundella (Fischer von Röslerstamm)

Waarnemingen. Gld: Nunspeet, De Vennen, 21 en 22.vi.1997, 20 exemplaren geklopt uit spar (*Picea* sp.), AS, JW; Tongeren, 21.vi.1997, 2 exemplaren geklopt uit schijnycypres (*Chamaecyparis* sp.), JCK; Twello, 7 en 23.vi.1997, totaal 3 exemplaren, JW; Wezep, 31.v en 17.vi.1998, telkens 1 exemplaar uit enkele geïsoleerde sparren in een vochtig bosgebied, KH.

De vangsten uit Nunspeet en Tongeren werden gedaan tijdens de zomerexcursie van Snellen van 20 tot 22 juni 1997 te Tongeren. Hiermee worden de opmerkingen in de jaarlijsten 1994 en 1996 (Huisman & Koster,

1997, 1999) over een mogelijke toename van de vlinder verder onderbouwd.

Argyresthia pulchella Lienig & Zeller

Waarnemingen. NB: Valkenswaard, Dommeldal, 25.vii.1994, op licht en 9, 22 en 29.vii.1997, in totaal 4 exemplaren geklopt uit vogelkers (*Prunus padus* L.), FG.

De struiken waaruit de vlinders werden geklopt, stonden aan de rand van het bos of langs weilanden en bospaden. Op enige tientallen meters dieper in het bos staande struiken werden geen vlinders aangetroffen.

De donkere kleur gecombineerd met het nagenoeg ontbreken van een witte vlek na de dwarsband is een typisch kenmerk voor deze soort. *Argyresthia semifusca* (Haworth) lijkt erg veel op *A. pulchella*, maar is van deze te onderscheiden door de witte band aan de achterrand van de voorvleugel die duidelijk doorloopt na de dwarsband.

Argyresthia pulchella is voor het eerst in Nederland waargenomen in 1969 te Simpelveld door Langohr (1975). In 1971 heeft Langohr de soort ook aangetroffen te Chèvremont en Kerkrade en in 1985 op de Bemelerheide (Groenen, in litteris).

Argyresthia semifusca (Haworth)

Waarnemingen. Ov: Losser, 27.vii.1977, Losser, Poortbulten, 25.viii.1984, JCK; De Lutte, Kampbrug, 5.viii.1988, JCK; Gld: Apeldoorn, Woudhuizen, 20.vii.1997, 4 exemplaren geklopt uit sleedoorn, JW; Twello, 1.viii.1985, 19.vi.1988, 5 exemplaren, 10.vii.1986, 10.vii.1997, JW; Heerde, 26.vii.1981, 6 exemplaren, JW; NH: Zwanenwater, 24.viii.1983, 2 exemplaren, 21.viii.1984, 2 exemplaren, 9 en 17.viii.1985, 3 exemplaren en 15.viii.1987, JCK.

Wolschrijn maakte ons er op attent dat deze soort recentelijk over het hoofd is gezien, van daar ook de enigszins gedateerde waarnemingen uit Noord-Holland. Kuchlein (1993) geeft slechts twee vindplaatsen op voor ons land: het Haagsche Bosch (Zuid-Holland) en Halsteren (Noord-Brabant). Verwarring met *Argyresthia conjugella* Zeller en *A. spinosella* Stainton behoort tot de mogelijkheden. De rups leeft in mei en juni in de scheuten van wilde lijsterbes (*Sorbus aucuparia* L.) en mei-

doorn (Agassiz, 1996). Dit stemt overeen met de waarnemingen uit het Zwanenwater, waar de vlinders werden geklopt uit lage lijsterbestruike op een duinhelling. Nieuw voor Overijssel, Gelderland en Noord-Holland.

Glyphipterigidae

Glyphipterix forsterella (Fabricius)

Waarnemingen. L: Vlodrop-Station, 2 en 6.vi.1994, 3.vi.1996, MS, en op 17.v.1998, AS, totaal 6 exemplaren.

Het eerste Nederlandse exemplaar van *Glyphipterix forsterella* is in 1874 door Heylaerts bij Breda gevangen. De soort is verder recentelijk bekend geworden van twee vindplaatsen uit Twente (Van Nieukerken et al., 1993) en ook gevangen op de Kruisberg te Wahlwiller (Limburg), waar Schreurs (persoonlijke mededeling) drie exemplaren van bloeiende *Carex* sleepte. De rups leeft van augustus tot april in de zaden van voszegge (*Carex vulpina* L.) en andere zeggesoorten (Diakonoff, 1986). Volgens Grabe (1955) leeft en overwintert de rups in de vrouwe-lijke bloemhoofdjes van ijle zegge (*Carex remota* L.). Aangetaste bloemhoofdjes zijn te herkennen aan enige uitwerpselen aan de punt.

Lyonetiidae

Leucoptera spartifoliella (Hübner)

Waarneming. Gr: Selligen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De vlinder is gebonden aan brem (*Sarothamnus scoparius* (L.) Wimm. ex Koch), maar wordt ook vermeld van verfbrem (*Genista tinctoria* L.). De rups mineert in de groene stengels van de voedselplant van oktober tot april (Emmet, 1985). De mijnen vormen kronkelige gangen in de bast en de beste tijd om ze te verzamelen is in het vroege voorjaar. Dankzij de voedselplant is de soort over een groot deel van het land verspreid en in bijna alle provincies gevonden (Kuchlein, 1993). Ze is echter lang niet overal gewoon waar brem groeit. Nieuw voor Groningen.

Ethmiidae

Ethmia quadrillella (Goeze)

Waarnemingen. NH: Zaandam, 1.vi en 19, 22 en 26.vii.1998, op licht, RV.

Een zestal exemplaren kwam in de lichtval van De Vos die opgesteld stond op het balkon van zijn woning. De soort wordt hoofdzakelijk in de zuidelijke helft van het land aangetroffen en tot nu toe was slechts een enkel exemplaar bekend van boven het Noordzeekanaal (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de nazomer en herfst in een licht spinsel aan de onderzijde van het blad van smeewortel (*Symphytum officinale* L.), breed longkruid (*Pulmonaria officinalis* L.) en glad parelzaad (*Lithospermum officinale* L.) (Emmet, 1979).

Depressariidae

Luquetia lobella (Denis & Schiffmüller)

Waarneming. Z: Gapinge, 5.vi.1998, 1 exemplaar in de lichtval, KH.

De soort komt de laatste tijd geregeld in de jaarlijsten terug (Huisman et al., 1986; Huisman & Koster, 1997, 1998). Toch is dit pas de derde vondst in het kustgebied. De vlinder is gevangen midden tussen de meidoornhagen van Walcheren, zodat het vrijwel zeker is dat de voedselplant hier geen sleedoorn, maar meidoorn is geweest. Nieuw voor Zeeland.

Agonopterix ocellana (Fabricius)

Waarneming. Gr: Blijham, Metbroek, rupsen op wilg (*Salix* sp.), excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Deze in Nederland algemeen voorkomende soort was nog niet eerder uit Groningen vermeld (Kuchlein, 1993).

Agonopterix angelicella (Hübner)

Waarnemingen. Ov: Hasselt, Stadsgaten, 3.vii.1986, BvA, 28.vi.1993, 20.vi.1994, op licht, KH; Rouveen, Veerslootslanden, 20.vii.1995, 3 exemplaren, 11.vii.1996, 11.vii.1997, 2 exemplaren, KH; Gld: Wezep, 10.viii.1996, op licht (zwerver?), KH; Heerde-wetering, 24.v.1996, veel rupsen op engelwortel (*Angelica sylvestris*).

stris L.) en op 23.v.1997 weer rupsen, JW; Steenderen, 23.v.1997, rupsen, JW.

Agonopterix angelicella is op geschikte terreinen, zoals vochtige weilanden, ongerepte slootkanten en moerassige gebieden, klaarblijkelijk geen zeldzame vlinder. Het zoeken naar de rupsen kan heel doeltreffend zijn. Wolschrijn vindt ze ieder jaar omstreeks 24 mei op engelwortel. Nieuw voor Overijssel.

De vermelding van *Melissant* als vindplaats van *A. angelicella* (Kuchlein, 1993) berust op een misverstand.

Agonopterix cnicella (Treitschke)

Waarnemingen. Gld: Wilp, IJsseldijk, 26.v - 12.vi.1997, 10 rupsen op kruisdistel (*Eryngium campestre* L.), 10 imagines vanaf 23.vi.1997; 28-31.v.1998, 3 rupsen, JW.

Agonopterix cnicella wordt, hoewel lokaal, vooral aan de kust en langs de grote rivieren gevonden. Het imago komt wel op licht, maar het zoeken naar de rupsen op de voedselplant kruisdistel is misschien een betere methode om de soort te ontdekken. Wolschrijn vindt de rupsen de laatste jaren geregeld in wisselend, meestal klein, aantal tussen samengesponnen bladeren. De beste tijd is eind mei, begin juni. Dit komt geheel overeen met de ervaring van de eerste auteur, die de rupsen zowel langs de dijken van Flakkee als van de kop van Goeree gevonden heeft, maar steeds in betrekkelijk klein aantal.

Elachistidae

Elachista exactella (Herrich-Schäffer)

Waarneming. NB: Drunen, 20.viii.1997, LD.

De soort is niet zeldzaam in droge bossen met ondergroei van bochtige smele (*Deschampsia flexuosa* (L.) Trin.). Of de soort ook op andere grassoorten voorkomt is niet met zekerheid vastgesteld (Traugott-Olsen & Schmidt Nielsen, 1977). Vondsten uit andere biotopen dienen gedetermineerd te worden aan de hand van de genitaliën. Voornamelijk vermeld van de Veluwe, weinig uit Noord-Brabant.

Scythrididae

Scythris siccella (Zeller)

Waarnemingen. NH: Egmond aan Zee, Wimmenummerduinen, 14.vi.1997, heel laag in de vegetatie, JW; Egmond aan Zee, PWN-duinen, 19.vii.1997, 2 exemplaren, KN.

Onze kleinste *Scythris*-soort is slechts bekend van enkele vindplaatsen uit het zuiden en midden van ons land en van enkele aan de kust van Zuid-Holland. Dit betreft allemaal oude vondsten. Recentelijk is de soort alleen aangetroffen op Terschelling in 1990 en 1991 (Kuchlein, 1993). De rups leeft in zelfgesponnen tunnels op of in het zand en mineert van daaruit de bladeren van de voedselplant. Een hele serie planten komt als voedselplant voor deze soort in aanmerking. Genoemd worden onder andere havikskruid (*Hieracium* sp.), weegbree (*Plantago* sp.), strobloem (*Helichrysum arenarium* (L.) Moench), stalkruid (*Verbascum* sp.), veldzuring (*Rumex acetosa* L.), gewone rolklaver (*Lotus corniculatus* L.), hoornbloem (*Cerastium* sp.) en duifkruid (*Scabiosa columbaria* L.) (Bengtsson, 1984). In hoeverre al deze opgegeven plantensoorten juist zijn, zal uit verder onderzoek moeten blijken.

Oecophoridae

Eratophyes amasiella (Herrich-Schäffer)

Waarnemingen. Gld: Nijmegen, Lindenholt, 8.vi.1996, HtH; Ermelo, 22.vi.1997, JV; L: Afferden, 1.vi.1997, HtH.

De hier vermelde waarnemingen betekenen een kleine uitbreiding van het uit ons land bekende areaal, dat voornamelijk Noord-Limburg en het oostelijk deel van de Veluwe beslaat. De rupsen leven in dood hout, met name in berkenhout.

Esperia sulphurella (Fabricius)

Waarneming. ZH: Nieuwe Tonge, 4.vi.1996, uit openhaardhout, DD.

De vlinder is voor het eerst in Nederland gevangen te Melissant (ZH) in 1971 op haard-

hout dat uit Zeeland kwam (Huisman, 1974). Het openhaardhout van de huidige vangst, afkomstig van fruitbomen en populier, kwam uit Nieuwe Tonge zelf, zodat we veilig kunnen aannemen dat de soort ook op Flakkee voorkomt (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1997, 1999).

Coleophoridae

Coleophora binderella (Kollar)

Waarneming. Gr: Metbroek, zakken op hazelaar (*Corylus avellana* L.), excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Coleophora binderella is een soort die verspreid voorkomt, hoofdzakelijk in de zuidelijke helft van het land (Kuchlein, 1993; Van Nieukerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1995). De goed herkenbare zakken zijn te vinden op els (*Alnus* sp.), hazelaar, berk (*Betula* sp.) en soms ook op haagbeuk (*Carpinus betulus* L.) (Emmet et al., 1996). Nieuw voor Groningen.

Coleophora lineolea (Haworth)

Waarnemingen. Gld: Twello, 26.vi tot 19.vii.1985 en volgende jaren, diverse exemplaren op licht; Bussloo, 15-20.v.1996 en volgende jaren, veel zakken op bosandoorn (*Stachys sylvatica* L.), JW; NH: Overveen, 5.vi.1998, zakken, JW.

Coleophora lineolea is een soort die volgens Kuchlein (1993) tot dusver alleen in de duinstreek van Noord- en Zuid-Holland en in het zuidoostelijk deel van ons land is aangetroffen. De vlinder wordt de laatste jaren wat meer gevonden (Huisman & Koster, 1999). De rups leeft in een buisvormige, zijdelings enigszins afgeplatte, zak gemaakt van een deel van het blad van de voedselplant. De zakken hebben daardoor een harig voorkomen en zijn soms moeilijk te vinden. De rups verraadt zijn aanwezigheid door de groenachtige, later grijsbruine, plaatmijnen. Wolschrijn vindt medio mei in Bussloo de zakken geregeld op de bladeren van bosandoorn. In het popstadium zitten de zakken laag tegen de stengel aan. Behalve op de bovengenoemde bosandoorn kunnen de zakken ook worden gevonden op

betonie (*S. officinalis* (L.) Trevisan), malrove (*Marrubium vulgare* L.) en dovenetel (*Lamium* sp.) (Emmet et al., 1996).

Coleophora niveicostella Zeller

Waarneming. L: Colmont, Wrakelberg, 29.v.1998, 1 exemplaar gesleept van tijm (*Thymus* sp.), AS.

Dit is het derde Nederlandse exemplaar van *Coleophora niveicostella*. Het eerste dateert van 1873 uit Arnhem, het tweede exemplaar werd door Doets op 19 juli 1950 in het Cannerbos verzameld. De rups leeft op grote wilde tijm (*Thymus pulegioides* L.) en kruip-tijm (*T. praecox* Opiz.) in een zak die is vervaardigd van gemineerde bladeren gewikkeld in een spinsel. In het volwassen stadium van de rups, midden juni, kan de zak uit vijf van deze gemineerde bladeren bestaan.

Coleophora mayrella (Hübner)

Waarneming. Gr: Metbroek, Sellinger, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De soort is, meestal verspreid en lokaal, in de meeste provincies van ons land gevonden (Kuchlein, 1993). *Coleophora mayrella* is van de andere soorten van het genus met metaalgroene voorvleugels te onderscheiden aan de dikke beschubbing van de sprieten die reikt van de basis tot aan twee-vijfde van de lengte, het overige deel van de sprieten is donkergrijs en wit geringd. De zakken zijn te vinden op de bloemhoofdjes van witte klaver (*Trifolium repens* L.), waar de rups zich voedt met de zaden (Emmet et al., 1996). Nieuw voor Groningen.

Coleophora trochilella (Duponchel)

Waarneming. Gr. Blijham, zak op bijvoet, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Na de vondst uit Zeeland (Huisman & Koster, 1996) is de soort inmiddels bekend van alle provincies met uitzondering van Flevoland. Nieuw voor Groningen.

Coleophora argentula (Stephens)

Waarneming. Gr: Sellinger, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een soort die verspreid door bijna het hele land is aangetroffen, maar in het noorden duidelijk minder dan in het zuiden (Kuchlein, 1993). De zakken van de rupsen zijn te vinden op de bloemhoofdjes van duizendblad (*Achillea millefolium* L.) en wilde bertram (*A. ptarmica* L.). De beste tijd om de zakken te vinden is vroeg in de herfst. Nieuw voor Groningen.

Amphisbatidae

Pseudatemelia latipennella (Jäckh).

Waarnemingen. Ov: Ommen, op diverse locaties, 30 en 31.v.1997 een twintigtal exemplaren in de schemering en op licht, KH en J. Kuchlein; Lemelerberg, 31.v.1997, KH; Gld: Hoog-Keppel, het Heekenbroek, 28.v.1995 en 29.v.1997, beide op licht, CN; Wezep, 1.vi.1997, op licht, KH.

Pseudatemelia latipennella lijkt bezig te zijn met een spectaculaire opmars. De vlinder is voor het eerst in Nederland gevangen te Oldenzaal in 1938. Dan volgt in 1986 de waarneming van drie mannetjes in Denekamp, Losser en De Lutte, in 1987 tien mannetjes en vier wijfjes en in 1989 nog een wijfje in De Lutte (Van Nieukerken et al., 1993). Op de zomervergadering van de NEV in 1997 te Ommen zijn door diverse waarnemers op verschillende plaatsen in die omgeving behoorlijk wat exemplaren van *Pseudatemelia* gevangen. Alles wat tot nu toe op genitaal is gecontroleerd bleek *P. latipennella* te zijn. *Pseudatemelia flavifrontella* (Denis & Schiffermüller), die veel algemener heet te zijn, werd daar niet aangetroffen (Van den Berg et al., 1998). Naves ving in Hoog-Keppel op 29 mei 1997 twee *Pseudatemelia*'s, waarvan één *P. latipennella* en één *P. flavifrontella* bleek te zijn. Huisman ving op 1 juni 1997 in Wezep twee op het oog geheel identieke *Pseudatemelia*'s, met precies hetzelfde resultaat. *Pseudatemelia flavifrontella* zelf is daar overigens al veel schaarser dan *P. josephinae* (Toll).

Een verklaring voor de toename van het aantal meldingen van *Pseudatemelia latipennella* en voor het verspreidingspatroon van de *Pseudatemelia*-soorten is nog niet duidelijk te geven. Het ligt voor de hand om aan te nemen

dat *P. latipennella* in het oosten van ons land het meest voorkomt en naar het westen toe steeds zeldzamer wordt. Nu zou het zo kunnen zijn dat de soort zich pas recent in Nederland gevestigd heeft en vanuit het oosten opdringt. Een andere mogelijkheid is dat de vlinder altijd aanwezig is geweest, zij het schaars, maar door onbekendheid of door te weinig verzamelen in Oost-Nederland over het hoofd is gezien. In ieder geval zou het goed zijn als in oudere collecties nog eens gericht naar *P. latipennella* gezocht zou worden. Hoewel *P. latipennella* iets meer afgeronde voorvleugels heeft dan *P. flavifrontella* is voor een betrouwbare diagnose genitaalonderzoek nodig (Palm, 1989; Van Nieukerken et al., 1993; De Prins, 1988).

De rupsen van *Pseudatemelia*-soorten leven in een zak op dode bladeren, mossen en dergelijke (Emmet, 1979).

Cosmopterigidae

Cosmopterix scribaiella (Zeller)

Waarneming. Ov: Hasselt, Stadsgaten, 24.vi.1998, op licht, KH.

Na de zes nieuwe vindplaatsen die we eerder konden melden (Huisman & Koster, 1997) komt er nu weer een bij, in een moerassig deel van Overijssel. De vlinder is op een tiental plaatsen in Nederland gevonden en maakt blijkbaar een gunstige periode mee. De rups mineert in riet (*Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.), zowel van vochtige als van wat drogere groeiplaatsen.

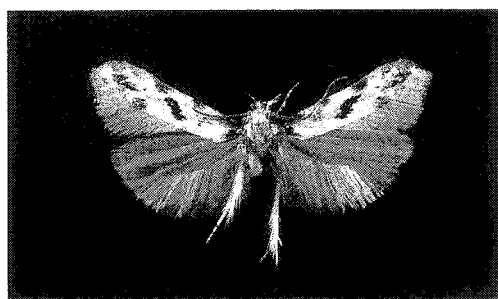
Gelechiidae

Monochroa moyses (Uffen)

Waarnemingen. Z: Kortgene, 30.vii.1996 en 3.vi.1997, 2 wijfjes op licht, JV.

Deze waarnemingen vormen een welkome aanvulling op de uit ons land bekende verspreiding (Huisman & Koster, 1994).

De rups van *Monochroa moyses* leeft in een gangmijn in de bladeren van zeebies (*Scirpus maritimus* L.) (Uffen, 1991).

Fig. 3. *Stenolechiodes pseudogemmellus*.

Stenolechiodes pseudogemmellus Elsner, nieuw voor de fauna (fig. 3)

Waarnemingen. Ov: Lemele, Archemerberg, 16.v.1986, 3 exemplaren; Haarle, 17.v.1982, 1.vi.1983 en 14.v.1987; Averlo, 19.v.1984, 3.v.1991 en 12.v.1997; Hengforden, 7.v.1987 en 28.iv.1988, steeds op eikestammen, WO; Gld: Wezep, 14.v.1992 en 17.v.1993, KH; Hoenderlo, 7, 8 en 11.v.1988, in totaal 6 exemplaren op licht, KH; Wilp, 19.v.1996 en 26.iv.1997, WO; Heerde, 28.iv.1974, 8.v.1976, 15.v.1979, 5.v.1992 en 30.iv.1994; Twello, 30.vi.1987 en 8.v.1988; Apeldoorn, 16.iv.1990, 3.v.1990 en 23.v.1992; Het Woold, 15.v.1979, 3 exemplaren, JW; Imbosch, 11.v.1979, 2 exemplaren; Groesbeek, 6.v.1976, 2 exemplaren, AC; ZH: Oostvoorne, 13.v.1990, op licht, KH; NB: Veldhoven, Dommeldal, 3.v.1994; Luyksgeestel, 4.v.1995, FG; Nuenen, 30.iv.1975; Eindhoven, 10.v.1974; Eindhoven Vliegbasis, 3.v.1994, HW; L: Mook, 21.iv.1993; 21.v.1979, 2 exemplaren, 22.v.1979, AC; Vlodrop-Station, 12.v.1994, Posterholt, 7.v.1996; Herkenbosch, 30.v.1996; Swalmen, 25.iv.1999, MS; Brunsummerheide, 7.vi.1983; Weert, Grote Moos, 19.v.1986, AS; Schinveld, 2.v.1976, Mechelen, 14.iv.1974, G.R. Langohr.

De heer Biesenbaum attendeerde ons op het feit dat er onder *Stenolechia gemella* (Linnaeus) (fig. 4) een nieuwe soort kan schuilen. Deze pas in 1996 beschreven soort wordt uitvoerig behandeld in Huemer & Karsholt (1999). *Stenolechiodes pseudogemmellus* lijkt uiterlijk sterk op de algemeen voorkomende *Stenolechia gemella*, maar verschilt hier inwendig zoveel van dat ze in een nieuw genus is geplaatst. Niet alleen de verschillen in de mannelijke en vrouwelijke genitaliën zijn vrij groot, maar in de achtervleugel is ader M1 aanwezig, die bij het genus *Stenolechia* ontbreekt. De uiterlijke verschillen tussen de beide soorten zijn als volgt: bij *Stenolechia gemella* reikt de schuine zwarte streep aan de binnenrand in het midden van de voorvleugel

Fig. 4. *Stenolechia gemella*.

gewoonlijk tot aan de grijs-zwarte vlek aan de voorrand. Bij *Stenolechiodes pseudogemmellus* zijn deze duidelijk van elkaar gescheiden. Verder is de achtervleugel van *Stenolechia gemella* iets smaller door het ontbreken van de ader M1. Aangezien de dieren enigszins variabel zijn, zullen deze kenmerken niet altijd uitsluitend geven om tot een juiste determinatie te komen. De simpelste manier om de beide soorten van elkaar te scheiden is de vliegtijd. *Stenolechia gemella* vliegt in augustus en september, *Stenolechiodes pseudogemmellus* echter vliegt in het voorjaar in de maanden april en mei. De vlinder lijkt verbreid over een groot deel van de zuidelijke helft van ons land met (voorlopig?) als noordelijkste vindplaats Wezep. Oord (mondelijke mededeling) is (tot nu toe) de enige die *Stenolechiodes pseudogemmellus* gewoner noemt dan *Stenolechia gemella*.

De rups van *Stenolechia gemella* leeft in het voorjaar in de knoppen van eik. De rups van *Stenolechiodes pseudogemmellus* leeft vermoedelijk in de twijgen van eik; hieruit werd eens bij toeval een imago gekweekt (Huemer & Karsholt, 1999).

Parachronistis albiceps (Zeller)

Waarneming. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De soort komt verspreid voor door het hele land, maar hoofdzakelijk in het midden en zuiden. In het noordoosten is *Parachronistis albiceps* slechts bekend van enkele vindplaatsen (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de knoppen van hazelaar, maar wordt ook vermeld van iep

(*Ulmus* sp.) en perzik (*Prunus persica* (L.) Batch) (Huemer & Karsholt, 1999). Nieuw voor Groningen.

Teleiodes vulgella (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Gr: Wedde, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De meeste vindplaatsen van *Teleiodes vulgella* liggen in de zuidelijke helft van Nederland (Kuchlein, 1993). De rups leeft tussen twee samengesponnen bladeren van een reeks voedselplanten behorende tot de Rosaceae, zoals meidoorn, appel, pruim (*Prunus* sp.), lijsterbes (*Sorbus* sp.) en krenteboompje (*Amelanchier* sp.) (Huemer & Karsholt, 1999). Nieuw voor Groningen.

Teleiodes wagae (Nowicki)

Waarneming. Ov: Diepenveen, Frieswijk, 8.vi.1996, WO. Af en toe komt er in ons land een nieuwe vindplaats voor deze soort bij. Voor bijzonderheden over de determinatie en biologie verwijzen we naar een eerdere publicatie (Huisman & Koster, 1995).

Carpatolechchia proximella (Hübner)

Waarneming. Gr: Sellinger, Ter Borg, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Deze soort komt algemeen voor in Nederland en is reeds vermeld van alle overige provincies. De rups leeft tussen een samengevouwen blad van berk of els (Huemer & Karsholt, 1999). Nieuw voor Groningen.

Gelechiah rhombella (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. NH: Schagerbrug, 14.viii.1996, in lichtval, KN.

Gelechiah rhombella is hoofdzakelijk bekend van de zandgronden in het oosten, midden en zuiden van ons land, hoewel er ook enkele vangsten zijn gemeld uit het kustgebied (Kuchlein, 1993). In het noordwesten werd de soort nog niet eerder aangetroffen. De rups van *Gelechiah rhombella* leeft in mei en juni tussen samengesponnen bladeren of in een sa-

mengevouwen blad van appel (*Malus domestica* Borkh.), peer en mogelijk ook op sleedoorn en lijsterbes (Huemer & Karsholt, 1999).

Gelechiah senticetella (Staudinger)

Waarnemingen. ZH: Rotterdam-Lombardijen, 9.viii.1996, JL; Rhoon, 5.viii.1997, JL; NB: Drunen, 8.viii.1997, op licht, LD.

Weer een drietal nieuwe vindplaatsen van deze recente aanwinst voor onze fauna, waarvan één zelfs in stedelijk gebied. Dit maakt de veronderstelling dat de soort zich verspreidt via aangeplante jeneverbesssoorten (*Juniperus* sp.) in tuinen wel erg waarschijnlijk (Van Nieuerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1994, 1999).

Gelechiah muscosella Zeller

Waarneming. ZH: Ouddorp, 20.vii.1998, een wijfje op licht, KH.

Na de eerste melding uit 1992 is dit de tweede vondst van deze zeldzame soort in Ouddorp (Huisman & Koster, 1997). Er zijn nog steeds niet meer dan vier vindplaatsen bekend, waarvan er drie in het oostelijk deel van Noord-Brabant liggen. De rups leeft in katjes van populier en wilg.

Gelechiah rhombelliformis Staudinger

Waarneming. NB: Drunen, duinrand, 16.viii.1997, 2 exemplaren, LD.

Deze soort wordt door Van der Wolf (1984) voor het eerst voor ons land vermeld. Inmiddels is er een vijftal vindplaatsen bijgekomen, hoofdzakelijk uit het oosten en zuiden van ons land (Kuchlein, 1993). De rups leeft op populier (Sattler, 1960).

Mirificarma interrupta (Curtis)

Waarneming. Gld: Hatertse Vennen, Roelofsven, 9.v.1998, op licht, HtH.

Van deze soort wordt een twaalfstal vindplaatsen opgegeven uit de zuidelijke helft van ons land, maar sinds 1933 is de vlinder nog slechts

gevonden te Epe (Gld) en Bergen op Zoom (NB) (Kuchlein, 1993). Nu weer een nieuwe vondst van deze opvallend getekende gelechide. De rups leeft op brem en heidebrem (*Genista* sp.) (Elsner et al., 1999).

Chionodes electella (Zeller)

Waarneming. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Na de vermelding van de soort uit gebieden waar spar of jeneverbes (*Juniperus communis* L.) van nature niet of niet veel voorkomen (Gielis et al., 1985; Huisman & Koster, 1998), is *Chionodes electella* nu ook bekend uit de provincie Groningen. Nieuw voor Groningen.

Athrips mouffetella (Linnaeus)

Waarnemingen. NH: Callantsoog, 1.viii.1988, JCK; Callantsoog, Zwanenwater, 11.vii.1987 en 13.viii.1996, JCK; Bergen aan Zee, 30.vii.1993, op licht, KN; Schagerbrug, 2 en 5.vii.1993, 12 en 15.vii.1995, 6.viii.1996, 8, 11, 15, 17, 19, 22, 28 en 29.vii.1997, in totaal 16 exemplaren op licht, KN; NB: Drunen, 10.vii.1997, LD; Veldhoven, 9.viii.1996, 2 exemplaren, FG; Valkenswaard, de Malpie, 29.vii.1968, HW; L: Epen, 15.vii.1969, HW.

Tot dusver was de vlinder met een groot aantal vindplaatsen vertegenwoordigd in ons land, met uitzondering van het noordwesten en de Waddeneilanden en met slechts een enkele vondst uit Noord-Brabant (Kuchlein, 1993). Inmiddels blijkt de soort ook in het noordwestelijk kustgebied niet zeldzaam te zijn. De rups leeft in een wit spinsel langs een scheut en bladeren van kamperfoelie (*Lonicera* sp.) (Emmet, 1979).

Scrobipalpa acuminatella (Sircom)

Waarneming. Dr: Wijster, terrein van de VAM, 1.vii.1997, rups op speerdistel (*Cirsium vulgare* (Savi) Ten.), ex larva 24.vii.1997, MJ.

Hoewel de vlinder van een flink aantal vindplaatsen verspreid door het land is vermeld, was hij in de drie noordelijke provincies nog niet aangetroffen (Kuchlein, 1993; Jansen, 1999). De rups leeft in juli en weer in september als mineerder in de bladeren distel (*Carduus* sp.), veerdistel (*Cirsium* sp.) en cen-

taurie (*Centaurea* sp.) (Emmet, 1979). De bovenzijdige mijn verloopt langs de hoofdnerf met onregelmatige zijwaartse uitlopers. Verpopping vindt plaats buiten de mijn. Nieuw voor Drenthe.

Scrobipalpa instabilella (Douglas)

Waarnemingen. Fr: Terschelling, De Groede; paal 21 en Formerum, 21, 22, 26 en 28.vii en 16.viii.1996, in totaal 20 exemplaren, LB.

De soort is voornamelijk bekend uit het Zeeuwse en Zuid-Hollandse Deltagebied, maar werd later ook aangetroffen in het noordwestelijk duingebied, Texel en Holwerd (Jansen & Asselbergs, 1993; Huisman & Koster, 1996). Op Terschelling is de soort ongetwijfeld inheems gezien het vrij grote aantal gevangen exemplaren en het voorkomen van de voedselplant, gewone zoutmelde (*Halimione portulacoides* (L.) Aellen).

Anacamptis temerella (Lienig & Zeller)

Waarneming. Bergen aan Zee, 14.vi.1997, rupsen op kruipwilg (*Salix repens* L.), 16 imagines vanaf 26.vi.1997, JW.

Volgens Snellen (1882) zou de vlinder in de negentiende eeuw niet zeldzaam zijn geweest in de Hollandse duinen. Sindsdien zijn er alleen recente vondsten bekend uit het Zwanenwater te Callantsoog. Op deze locatie is de vlinder beslist niet zeldzaam en kan hier worden gesleept van kruipwilg. De vlinders zijn in het Zwanenwater nog nooit op licht gevangen, hoewel de lamp vaak midden in de biotoop stond opgesteld. De rupsen leven tussen samengesponnen topbladeren van kruipwilg en de kweek is vrij eenvoudig. In navolging hiervan heeft Wolschrijn in juni rupsen verzameld van kruipwilg te Bergen aan Zee. Hieruit verschenen meer dan 10 soorten Microlepidoptera, waaronder *Anacamptis temerella*. Bij eenzelfde proef met rupsen van kruipwilg verzameld te Ommen kwam de soort echter niet tevoorschijn. *Anacamptis temerella* is vermoedelijk beperkt tot de duinen en misschien minder zeldzaam dan wordt verondersteld. Het zoeken naar de rupsen en het slepen van

de voedselplant is, naar het zich laat aanzien, de meest aangewezen manier om de soort vast te stellen.

Pexicopia malvella (Hübner)

Waarneming. Z: Kortgene, 6.viii.1997, op licht, JV.

De eerste vermelding van *Pexicopia malvella* uit ons land stamt uit 1910 te Diemen, dan komt een 16-tal waarnemingen te Melissant van 1968 tot 1984 en de vangst van drie exemplaren te Oostvoorne in 1980 (Kuchlein, 1993).

Dat de soort een beperkt verspreidingsgebied heeft zal mede veroorzaakt worden door de verbreiding van de voedselplanten, soorten van de familie Malvaceae. Emmet (1979) geeft voor de rups heemst (*Althaea officinalis* L.) en gekweekte stokrozen (*Alcea rosea* L.) op. Heemst kwam in de zestiger jaren op Flakkee maar uiterst sporadisch voor. Daar is de voedselplant hoogstwaarschijnlijk groot kaasjeskruid (*Malva sylvestris* L.) of misschien ook rond kaasjeskruid (*M. pusilla* Sm.) geweest. Het lijkt ons dat de rupsen van *Pexicopia malvella* onder omstandigheden genoeg nemen met zowel heemst en stokroos als met andere soorten van de kaasjeskruidfamilie. Nieuw voor Zeeland.

Platyedra subcinerea (Haworth)

Waarnemingen. Gld: Nijmegen, Lindenholt, 12, 15, 16.v en 7.vi.1997; 11 en 19.v.1998, HtH; Twello, 21.v.1986, 12.v.1993, 15.v en 10.vii.1997, JW; ZH: Ouddorp, 16 en 17.v.1997, in totaal 3 exemplaren op licht, KH.

De laatste tijd komen er geregeld nieuwe gegevens over deze soort binnen. Zij blijkt overigens al in 1986 te Twello gesignaleerd te zijn. Men vergelijk wat in de vorige jaarlijst (Huisman & Koster, 1999) over deze soort gezegd is.

Tortricidae

Aethes flagellana (Duponchel)

Waarneming. ZH: Ouddorp, 20.vii.1998, in telefooncel, KH.

Na de vangst in 1992 (Huisman & Koster, 1996) werd *Aethes flagellana* in 1998 opnieuw waargenomen in Ouddorp. Tegelijk werd in een andere telefooncel de iets minder zeldzame *A. francillana* (Fabricius) gevonden. Het is ook opmerkelijk dat deze waarnemingen vrijwel gelijktijdig plaatsvinden met die van *Gelechia muscosella* in 1992 en 1998 in Ouddorp. Klaarblijkelijk zijn deze vlinders alleen in enkele zeer warme nachten actief. Het areaal van de soort blijft voorlopig beperkt tot Goeree en Voorne. De rups leeft in de stengel van kruisdistel.

Cochylidia rupicola (Curtis)

Waarnemingen. Z: Kamperland, Goudplaat, 1996; Wisenkerke, Schotsman, 26.vi, 3 en 27.vii.1997, JV.

Kuchlein (1993) geeft meer dan 20 vindplaatsen op voor deze soort, die voornamelijk zijn gelegen in de zuidelijke helft van ons land. De rups leeft van de bloemen en de zaden van koninginnekruid (*Eupatorium cannabinum* L.) en overwintert volwassen in de dode stengel van de voedselplant (Emmet, 1979). Nieuw voor Zeeland.

Spatalistis bifasciana (Hübner)

Waarnemingen. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Gld: Wezep, 30.v en 9 en 21.vi.1993, telkens 1 exemplaar, 25.vi.1993 en 11.vii.1997, telkens 2 exemplaren op licht, KH; Hoog-Keppel, 19 en 25.vi.1997, CN.

De soort is pas sinds 1960 uit ons land bekend (Bentinck, 1963). Sindsdien is ze van een beperkt aantal vindplaatsen verspreid over het land gemeld, waarbij de nadruk op de Veluwe en de Waddeneilanden ligt (Kuchlein, 1993). De hierboven gegeven data wekken de indruk dat het dier wat minder zeldzaam geworden is.

De rups leeft in de bessen van wegedoorn, vuilboom (*Frangula alnus* Mill.), rode kornoelje (*Cornus sanguinea* L.), blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus* L.) en rode bosbes (*V. vitis-idaea* L.) (Bradley et al., 1973). Nieuw voor Groningen.

Acleris cristana (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Z: Kortgene, 8.iii.1997, op licht, JV.

De soort heeft blijkens de vangst in Kortgene een iets uitgebreider vlieggebied in ons land dan we in vorige publicaties konden aangeven (Huisman & Koster, 1995, 1997).

De voornaamste voedselplant van de rups is sleedoorn. Daarnaast worden ook genoemd meidoorn, wilde appel (*Malus sylvestris* Mill) en peer (Emmet, 1979). Sleedoorn wordt in de wijde omgeving van Kortgene nauwelijks gevonden. Ook de meidoorn is de laatste tijd door kap schaars geworden. Het is niet onmogelijk dat we hier te doen hebben met een zwerver. Dit is de derde vindplaats in ons land. Nieuw voor Zeeland.

Sparganothis pilleriana (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. ZH: Ouddorp, 26.vii.1998, KH.

Van deze vlinder is een groot aantal vindplaatsen bekend uit de duinen van het vasteland van Zuid- en Noord-Holland. Toch overheerst bij de huidige generatie microlepidopterologen de mening dat *Sparganothis pilleriana* zeldzaam is. Onze eigen ervaringen bevestigen dit. Koster zag de soort in het Zwanenwater slechts éénmaal (1984), hoewel hij geregeld in dat gebied vangt. In Ouddorp is de vlinder voor het eerst gevangen in 1965 bij de RIVON-inventarisatie van het duingebied van De Punt, toen hij op enkele avonden in vrij groot aantal in de vangbak werd aangetroffen. Sindsdien is de soort er niet meer gezien, ook hier weer ondanks geregelde waarnemingen in de naaste omgeving, totdat in 1998 in een telefooncél in precies hetzelfde gebied een exemplaar werd gevonden. Waarschijnlijk is het een vlinder die sterk in aantal schommelt. In Engeland wordt de soort vooral aangetroffen in zoutmoerassen aan de kust en in vennen en vochtige heidegebieden in het binnenland. De rups is heel polyfaag en leeft op allerlei lage planten, terwijl in het buitenland het dier soms schadelijk is op wijnstokken (*Vinus vinifera* L.) en in Turkije de rups zelfs gevonden is op den (*Pinus* sp.) (Bradley et al., 1973).

Endothenia oblongana (Haworth)

Deze soort is door Van Vuure (1999) vermeld van Noord-Beveland: Kortgene, 3.vii.1994. Zie voor de verspreiding van deze soort Koster & Van Nieukerken (1998).

Apotomis infida (Heinrich) (fig. 5)

Waarneming. Ov: Wanneperveen, De Wieden, 5.vi.1997, een mannetje in de lichtval bij de werkschuur van Natuurmonumenten, KH.

Dit is het derde exemplaar van *Apotomis infida* in de kop van Overijssel en het vierde in Nederland (Huisman & Koster, 1997, 1998). Blijkbaar komt het dier verspreid maar schaars voor in de vochtige gebieden van Overijssel en Friesland.

Voor een beschrijving van het uiterlijk, de vrouwelijke genitalia en de biologie verwijzen we naar de bovengenoemde publicatie uit 1997. We kunnen nu een tekening van het mannelijke genitaal toevoegen (fig. 5).

Apotomis lineana (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Gr: Metbroek, Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

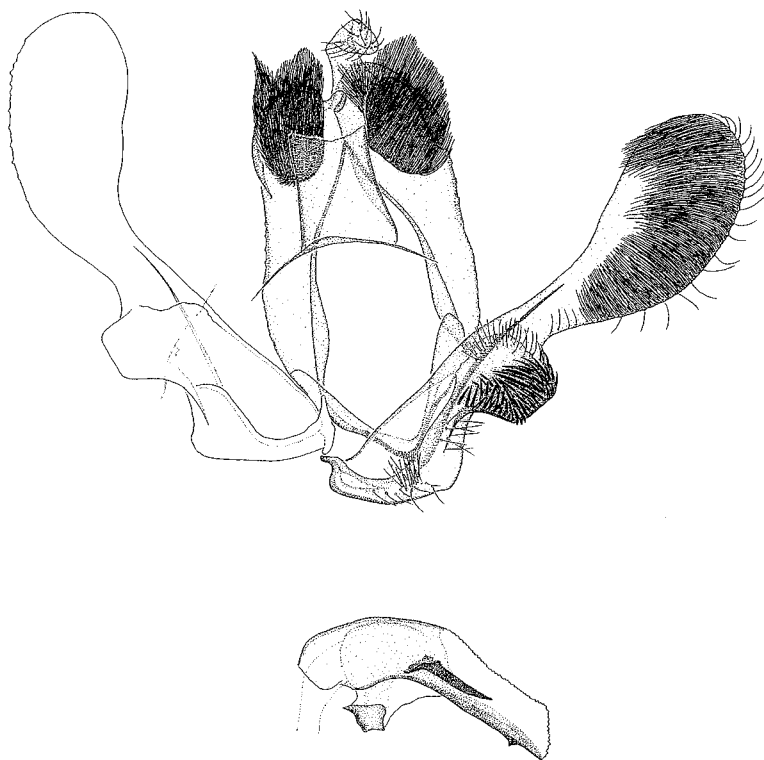
Hoewel de soort van vrij veel vindplaatsen wordt vermeld, is zij over het algemeen niet gewoon. Het meest wordt *Apotomis lineana* gevonden in het westen, langs de grote rivieren en in het duindistrict (Kuchlein, 1993). De rups leeft tussen de samengesponnen bladeren van schietwilg (*Salix alba* L.) en kraakwilg (*Salix fragilis* L.) (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Apotomis turbidana (Hübner)

Waarneming. Gr: Metbroek, Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Apotomis turbidana is een algemene soort en komt vooral voor op de zandgronden en in de duinen (Kuchlein, 1993). De rups leeft tussen samengesponnen bladeren van berk, maar wordt ook gemeld van eik, wilg en populier (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Fig. 5. *Apotomis infida*,
mannelijk genitaal.

Orthotaenia undulana (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een gewone soort in ons land, maar het meest voorkomend op de zandgronden en in de duinen (Kuchlein, 1993). De rups leeft polyfaag op loof- en naaldhout, maar ook op diverse kruidachtige planten (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Hedya ochroleucana (Frölich)

Waarneming. Gr: Metbroek, Slangenborg, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een vrij lokale soort, die hoofdzakelijk wordt gevonden in de duinen en op de zandgronden (Kuchlein, 1993). De rups leeft op roos en soms ook op appel (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Celypha siderana (Treitschke)

Waarnemingen. Fr: Drachten, de Forten, 11.vi.1997, talrijk op een haag van theeboompjes (*Spiraea salicifolia* L.), H. A. Bijl; Dr: Borger, 7.vi.1993, BvA; Gld: Wisselse veen, 20.vi.1997, KH; Tongeren, 20 en 21.vi.1997, Snellen-excursie.

Ook dit is weer een vlinder die zich over ons land kon verspreiden door de aanplant - en verwildering - van een sierheester, in dit geval het theeboompje. De vlinder is in 1975 in Nederland ontdekt; nu zijn er al enkele tientallen vindplaatsen (Huisman & Koster, 1999).

Pristerognatha fuligana (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Ov: Rouveen, Veerslootslanden, 10.vi.1997, 3 exemplaren gesleept uit een vochtig struweel van wilgen en elzen, KH.

Dit is de tweede vindplaats buiten Zuid-Limburg en de derde voor ons land (Langohr, 1972; Huisman & Koster, 1994). De voedselplant van de rups, groot springzaad (*Impatiens noli-tangere* L.), komt lokaal en schaars in de

omgeving voor en moet ook in de Veerslootslanden gevonden zijn, maar door de ontoegankelijkheid van het gebied is dat niet eenvoudig te verifiëren. De rups leeft van september tot het voorjaar in de onderste delen van de plant en verpopt ter plaatse in de holle stengel (Huisman & Koster, 1994).

Epinotia nanana (Treitschke)

Waarnemingen. NB: Drunen, 6.vi.1997, op licht, LD; Luyksgestel, 30.vi.1995; Eindhoven, 28.v.1997, FG.

De rups van *Epinotia nanana* leeft tussen de los aaneengesponnen naalden van spar en zilverspar (*Abies* sp.) en is gewoon waar deze boomsoorten groeien (Bentinck & Diakonoff, 1968). Kuchlein (1993) geeft dan ook een groot aantal vindplaatsen op van deze soort, die voornamelijk liggen op de zandgronden, maar ook in het westen en op Terschelling. Hierbij stak Noord-Brabant bijna maagdelijk af met slechts één vindplaats, Bergen op Zoom.

Zeiraphera rufimitrana (Herrich-Schäffer)

Kuchlein & Naves (1999) melden deze soort als nieuw voor de fauna.

Eucosma obumbratana (Lienig & Zeller)

Waarneming. Gr: Sellingen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De soort komt vooral voor in de duinen en in het midden van ons land, maar is uit het noorden en oosten veel minder bekend (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de bloemhoofdjes van akkermelkdistel (*Sonchus arvensis* L.) en echt bitterkruid (*Picris hieracioides* L.) en eet daar de onrijpe zaden (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Eucosma tripoliana (Barrett)

Waarneming. ZH: Rhooen, 1995; 10.viii.1998, JL.

Het hoofdverspreidingsgebied van deze soort ligt in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta en het Waddengebied, maar de vlinder is ook gevonden op enkele plaatsen in het binnenland

(Kuchlein, 1993). Deze verspreiding komt overeen met de verspreiding van de voedselplant van de rups, zulte (*Aster tripolium* L.). Zulte komt behalve in het Deltagebied ook voor langs de brakke benedenrivieren en mogelijk ook in de Rhooense grienden. Na de uitvoering van het Deltaplan en de daaruit volgende verzoeting is zulte, en daarmee ook *Eucosma tripoliana*, op Flakkee schaars geworden.

Eucosma conterminana (Guenée)

Waarnemingen. Gld: Wezep, 22.vii.1992, 12.vii.1996, 3.viii.1997, KH; Twello, 9.vii.1993, het eerste exemplaar op het laken, 10-13.vii.1994, 3 exemplaren, 28.vii tot 14.viii.1996, 5 exemplaren, 8 tot 27.vii.1997, 8 exemplaren en van 9.vii tot 10.viii.1998, 15 exemplaren, alle op licht, JW; NB: Luyksgestel, 3.viii.1996; Eindhoven, 21.vii.1997 2 exemplaren, FG; L: Venlo, 29.vi.1993, KH.

Eucosma conterminana is voornamelijk verbreid over de zuidelijke helft van ons land, zonder talrijk te zijn. Volgens de eerste auteur is *E. conterminana* in het Deltagebied een vrij gewone soort, maar uit Noord-Brabant zijn weer weinig vindplaatsen bekend. Blijkens de ervaring van Wolschrijn ontbrak de vlinder tot voor kort in grote delen van het binnenland, maar sinds 1993 is het dier ook in Twello aan een stevige opmars begonnen.

De rups leeft op de bloemhoofdjes en in de zaden van gifsla (*Lactuca virosa* L.), kompassla (*L. serriola* L.) en echte sla (*L. sativa* L.) (Bradley et al., 1979). Voor zover wild waren dit zeldzame of vrij zeldzame planten, maar kompassla heeft zich de laatste tijd met name in Zuid-Holland en langs de rivieren explosief uitgebreid. Het is tamelijk waarschijnlijk dat de opmars van *E. conterminana* hier mee te maken heeft.

Gypsonoma minutana (Hübner)

Waarnemingen. Fr: Ameland, in de periode 9-16.vi.1997, 1 exemplaar, JL; Ov: Hasselt, Stadsgaten, 12.vii.1994, KH.

Hoewel de soort bekend is van een flink aantal vindplaatsen uit voornamelijk de zuidelijke helft van ons land, is zij in het noorden nog maar weinig gevonden en tot voor kort nog

niet op de Waddeneilanden (Kuchlein, 1993). De rups leeft in mei en juni tussen twee vlak op elkaar gesponnen bladeren van populier (Bentinck & Diakonoff, 1968). Nieuw voor Overijssel.

Blastesthia posticana (Zetterstedt)

Waarneming. NH: Zaandam, 11 en 12.v.1998, 3 exemplaren op licht, RV.

Het hoofdverspreidingsgebied van deze soort ligt op de Utrechtse heuvelrug en de Veluwe. Verder zijn er verspreide vondsten bekend van de zuidelijke en oostelijke provincies en enkele uit de duinen (Kuchlein, 1993). Tot nu was *Blastesthia posticana* uit het noordwesten van ons land niet gemeld, evenmin als uit het noorden. De rups leeft van september tot april in de zijscheuten van grove den, maar in het voorjaar vreet zij een weg naar een knop en holt deze uit. De verpoping vindt hierin plaats. De vlinder vliegt in mei en juni en kan geklopt worden uit lage dennen (Bradley et al., 1979).

Ancylis unculana (Haworth)

Waarneming. ZH: Rhoon, Rhoonse grienden, 10.viii.1998, JL.

De vlinder is in Nederland van veel plaatsen op de zandgronden en uit de duinstreken vermeld, maar komt slechts zeer sporadisch voor in de kleigebieden. *Ancylis unculana* is ook nog niet vermeld van de provincie Groningen en de Waddeneilanden (Kuchlein, 1993). Dit zou overeenkomen met de verspreiding van de voedselplanten van de rups. Deze leeft op wegedoorn en eveneens, maar minder vaak, op vuilboom (Bradley et al., 1979). Ze leeft van de bladeren, die geheel of gedeeltelijk worden opgerold en vastgesponnen. In Bentinck & Diakonoff (1968) worden ook rode kornoelje, blauwe bosbes, sleedoorn, braam, populier en erwt (*Pisum* sp.) als voedselplant opgegeven.

Ancylis apicella (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. Z: Kortgene, 15.v.1997, in lichtval, JV.

Ancylis apicella is een soort die hoofdzakelijk wordt gevonden in de oostelijke helft van ons

land en die ook bekend is van enkele vindplaatsen in de duinen. Dit heeft te maken met de waardplanten van de soort, wegedoorn en vuilboom. De vlinder is ook tweemaal in Mellissant gevangen; mogelijk waren de dieren van beide vindplaatsen zwervers uit de duinen. Nieuw voor Zeeland.

Cydia tenebrosana (Duponchel)

Waarneming. Gr: Slangenborg, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een lokaal voorkomende soort die vooral in het noorden nog weinig is gevonden (Kuchlein, 1993). De rups leeft in rozebottels, en met name die van hondsroos (Bradley et al., 1979). Bentinck & Diakonoff (1968) vermelden dat de soort ook wel in de vruchten van meidoorn wordt gevonden. Nieuw voor Groningen.

Cydia nigricana (Fabricius)

Waarnemingen. Gr: Metbroek, excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Gld: Winterswijk, 27.vi.1992, 3 exemplaren, KH.

Een soort die het meest voorkomt in de zuidelijke helft en in het westen van ons land (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de erwten en peulen van wikke (*Vicia* sp.) en lathyrus (*Lathyrus* sp.), waarbij hij soms als schadelijk wordt opgegeven voor doperwt (*Pisum sativum* L.). Nieuw voor Groningen.

Cydia amplana (Hübner)

Waarnemingen. NH: Den Helder, Donkere duinen; Schagerbrug; Schagen, langs N-245; Sint Maartensvlotbrug, Ruigeweg; Petten, Korfwater; Hargen aan Zee; Bergen, centrum; Egmond-Binnen; Bakkum-Noord; Castricum aan Zee, Zeeweg; Heemskerk, Berkenbosch: eikels verzameld in de maanden september en oktober van 1994 tot en met 1998, KN; ZH: Ouddorp, in de periode van 24.vii tot 11.viii.1997 een tiental exemplaren op licht, BvA en KH; 22 en 29.vii.1998, KH.

Vanaf 1994 heeft Nieuwland (1999) onderzoek verricht naar het voorkomen van deze soort op diverse lokaties in het kustgebied van Noord-Holland boven het Noordzeekanaal. Hierbij werden in de herfst aangetaste eikels

verzameld en de rupsen opgekweekt. Na de berichtgeving over deze soort in Huisman & Koster (1999) is het aantal vindplaatsen verder toegenomen; de ervaringen in Ouddorp wijzen er op dat de vlinder ook talrijker wordt.

Pammene gallicana (Guenée)

Waarnemingen. Gr: Sellinger, excursie Snellen, 28-30.vi.1996; Ov: Hasselt, Stadsgaten, 24.vii.1993, KH; Gld: Tongeren, 11.vii.1991, KH; ZH: Ouddorp, in 1993, 5 exemplaren, in 1994, 4 exemplaren, KH.

De soort komt het meest voor in het duindistrict en in Limburg, maar zij is ook lokaal aangetroffen in het oosten en het overige zuiden van Nederland (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de bloemschermen van peen (*Daucus carota* L.), gewone engelwortel, bereklauw (*Hieracium sphondylium* L.), melkepe (*Peucedanum palustre* (L.) Moench), pastinaak (*Pastinaca sativa* L.) en weidekervel (*Silaum silaus* (L.) Sch. et Thell.) (Bradley et al., 1979). Nieuw voor Groningen.

Pammene agnotana Rebel

Waarneming. L: Wrakelberg, 25.vi.1997, AS.

De soort is slechts van een zestal verspreid liggende vindplaatsen uit ons land bekend (Kuchlein, 1993). De rups leeft onder de bast van meidoorn (Toll, 1947). Dit komt overeen met de vangst van een exemplaar dat op 3 juni 1984 in het Zwanenwater te Callantsoog uit meidoorn werd geklopt. Ook het enige Engelse exemplaar werd onder meidoorn gevangen (Bradley et al., 1979).

Pammene ochsenheimeriana (Lienig & Zeller)

Waarnemingen. Gld: Zeddam, 23.v.1989, JW; Heerde, 1.vi.1974, 28.v en 3.vi.1981, 24.vi.1982, JW; Tongeren, 28.vi.1997, excursie Snellen, JW; Vierhouten, 31.v.1981, KH; L: Vredepeel, 14.v.1992, BvA (coll. Huisman).

Dit blijft een heel schaarse vlinder. De meeste vindplaatsen lagen rond Nijmegen en Arnhem en in het Gooi (Kuchlein, 1993). Het areaal blijkt iets te zijn uitgebreid. De soort moet ook in Noord-Brabant te vinden zijn. *Pammene*

ochsenheimeriana kan gemakkelijk worden verward met andere kleine en donkere soorten van de genera *Pammene* en *Cydia*.

De rups leeft in ananassgallen op fijnspar (*Picea abies* L. (Karsten)) (Bentinck & Diakonoff, 1968). Ze kan echter ook worden gevonden in de knoppen van fijnspar die door de rupsen van *Epinotia nigricana* (Herrich-Schäffer) zijn aangetast, en in dode of afstervende twijgen (Bradley et al., 1979).

Pammene germmana (Hübner)

Waarnemingen. Gld: Tongeren, landgoed Welna, 27.v.1997, BvA (coll. Huisman); L: Colmont, Wrakelberg, 24.iv.1997, geklopt uit meidoorn, AS.

Na de recente vondsten uit Friesland, Drenthe, Gelderland en het noorden van Limburg (Van Nieukerken et al., 1993; Huisman & Koster, 1995), is er nu ook een vondst van deze soort uit Zuid-Limburg. Het lijkt erop dat *Pammene germmana* zich aan het uitbreiden is. De veronderstelling van Bradley et al. (1979) dat de soort ook op meidoorn zou voorkomen, wordt door de vangst uit Limburg onderbouwd.

Thaumatotibia leucotreta (Meyrick) (fig. 6-9)

Waarneming. NH: Callantsoog, 28.vii.1998, binnenshuis gevangen, JCK.

Een zeer vers vrouwtje van deze soort fladderde binnenshuis rond. Het dier bleek met de beschikbare literatuur niet op naam te kunnen worden gebracht, ondanks de karakteristieke witte middenstip op de voorvleugels. Ook het maken van een genitaalprepaat bracht geen uitkomst. Het enige dat met zekerheid kon worden vastgesteld is dat het ging om een soort van de familie van de bladrollers (Tortricidae). Uiteindelijk bracht de heer Kevin Tuck van het Natural History Museum te Londen uitkomst. Hij wist het dier te determineren en het bleek *Thaumatotibia leucotreta* te zijn, een soort die als rups voor kan komen op zeer veel plantensoorten. De vlinder, of meer nog de rups, is een goede bekende in de wereld van de toegepaste entomologie. Hij hoort thuis in Afrika beneden de Sahara en is vermeld van Uganda, Kenya, Malawi, Tanzania, Zuid-

Afrika en ook van Madagaskar, Réunion en St. Helena. Uit Europa is hij, voor zover we hebben kunnen achterhalen, bekend van Engeland, Finland en Denemarken (Bradley et al., 1979; Diakonoff, 1974; Karsholt, mondelinge mededeling). In Nederland is de soort enkele malen als rups in rottende sinaasappelen aangetroffen, maar hierover is niet gepubliceerd (Romeijn, in litteris).

Als voedselplanten voor de rups worden de vruchten van meer dan 50 plantensoorten genoemd, waaronder katoen (*Gossypium* sp.), citrusvruchten (*Citrus* sp.), mais (*Zea mays* L.), vijg (*Ficus* sp.), olijf (*Olive europaea* L.), avocado (*Persea americana* Mill.), granaatappel (*Punica granatum* L.) en zelfs eik. Daar de soort geen diapauze heeft, is ze vaak zeer schadelijk op katoen en citrusvruchten, vooral in navelsinaasappelen. De volwassen rupsen verlaten de vruchten en verpoppen op de grond in een spinsel (Van der Geest et al., 1991). Het was niet meer na te gaan of de vlinder als rups of als pop was binnengekomen.

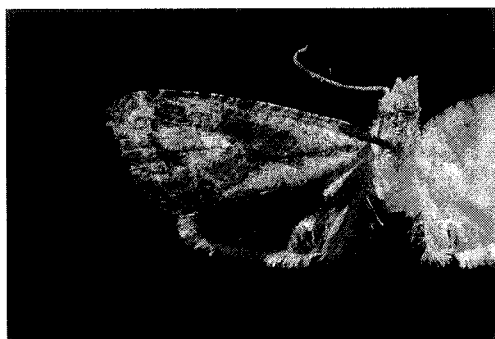

Fig. 6. *Thaumatotibia leucotreta*, mannetje.

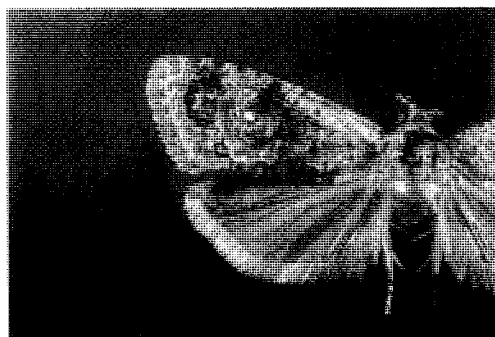

Fig. 7. *Thaumatotibia leucotreta*, vrouwtje.

Dichrorampha alpinana (Treitschke)

Waarnemingen. Fr: Terschelling, Formerum, 14.vii.1997, LB; NH: Schagerbrug, 12-23.vii.1997, in totaal 6 exemplaren, KN.

Na de vangsten van Nieuwland in Schagerbrug in 1995, 1996 en 1997 staat wel vast dat zich hier een populatie van *Dichrorampha alpinana* heeft gevestigd. Hoewel de vlinder nu

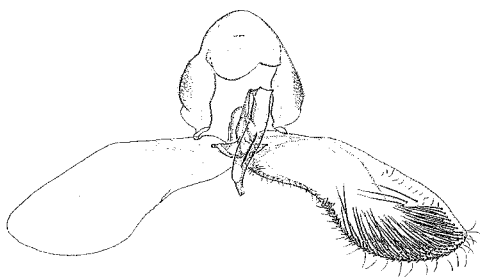

Fig. 8. *Thaumatotibia leucotreta*, mannelijk genitaal.

Fig. 9. *Thaumatotibia leucotreta*, vrouwelijk genitaal.

in drie wijd uit elkaar liggende plaatsen bij of in het duingebiedesignaleerd is, blijven het voorsnog lokale en geïsoleerde vangsten (Huisman & Koster, 1998, 1999). Nieuw voor Friesland.

Dichrorampha agilana (Tenström)

Waarneming. Gr: Zuidveld, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een lokale soort, tot dusver alleen bekend uit de zuidoostelijke helft van Nederland met als meest noordelijke vindplaats Twente (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de wortels en stengels van boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare* L.). Nieuw voor Groningen.

Pterophoridae

Stenoptilia pterodactyla (Linnaeus)

Waarneming. Gr: Metbroek, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

De soort komt het meest voor in de duinen en verder verspreid op de zandgronden, maar wordt in het oosten weinig waargenomen (Kuchlein, 1993). De rups leeft van de bladeren, bloemen en zaden van gewone ereprijs (*Veronica chamaedrys* L.) (Gielis, 1996). Nieuw voor Groningen.

Cnaemidophorus rhododactyla (Denis & Schifferrmüller)

Waarnemingen. ZH: Ouddorp, 3 en 6.vi.1998, KH; Z: Burgh-Haamstede, 28.vii.1997, KH.

De verspreiding van dit fraaie vedermotje in Nederland is beperkt tot een aantal plaatsen in het duindistrict van Noord- en Zuid-Holland en enkele plaatsen in het binnenland (Kuchlein, 1993; Huisman & Koster, 1997). De rups leeft van de herfst tot het voorjaar, eerst in een week deel van de stengel en na de overwintering in de bloemknoppen en scheuten van roos (Hannemann, 1977). Nieuw voor Zeeland.

Ovendenia lienigianus (Zeller)

Waarneming. Gr: Blijham, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een lokaal voorkomende soort die hoofdzakelijk in de zuidelijke helft van ons land is gevonden (Kuchlein, 1993). De rups leeft op de bladeren van bijvoet (Gielis, 1996). Nieuw voor Groningen.

Pyralidae

Cryptoblabes bistriga (Haworth)

Waarneming. Gr: Selligen, excursie Snellen, 28-30.vi.1996.

Een algemeen voorkomende soort van de zandgronden en de duinen (Kuchlein, 1993). De rups leeft tussen samengesponnen bladeren van eik, soms ook op els. Ook vermeld van andere loofhoutsoorten (Goater, 1986). Nieuw voor Groningen.

Glyptoteles leucacrinella Zeller

Waarneming. Gld: Twello, 20.vii.1998, JW.

De soort is vooral bekend van de duinen van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden en van de provincie Limburg, maar is in 1985 ook op Vlieland aangetroffen (Kuchlein, 1993). De rups leeft van gedroogde bladeren en detritus (Hannemann, 1964). Nieuw voor Gelderland.

Homoeosoma sinuella (Fabricius)

Waarnemingen. Gld: Heerde, Oldebroekse heide, 22.viii.1995; Twello, 14.vi.1997, op licht in de tuin, JW.

Dit is een kleine uitbreiding van het areaal op de Veluwe zoals dit in de jaarlijst over 1996 geschetst is (Huisman & Koster, 1999).

Phycitodes saxicola (Vaughan)

Waarneming. ZH: Rhoon, 18.viii.1998, JL.

Deze soort wordt bijna uitsluitend in het kustgebied aangetroffen met slechts enkele vindplaatsen in het binnenland (Kuchlein, 1993). De rups leeft in de bloemen van schubkamille (*Anthemis* sp.) en andere composieten.

Vitula biviella (Zeller)

Waarneming: NB: Schijf, 8.viii.1997, JL.

De soort is sinds 1962 in ons land bekend en komt hoofdzakelijk voor in het zuidelijk duingebied (Helmers, 1965). Later zijn nog vondsten bekend geworden uit Vogelenzang, Bergen aan Zee en Terschelling (Gielis et al., 1985; Huisman & Koster, 1996; Kuchlein, 1993). Dit is de eerste waarneming van de soort op een meer in het binnenland gelegen vindplaats. Nieuw voor Noord-Brabant.

Friedlanderia cicatricella (Hübner)

Waarneming. NH: Callantsoog, Zwanenwater, 11.vii.1997, een vrouwtje op licht, JCK.

De hier genoemde vangst betreft de variëteit met geheel donkerbruin gekleurde voorvleugels. Alleen aan de hand van de donkere basale en subcostale strepen was de vlinder op het laken te onderscheiden van de veel algemenere *Chilo phragmitella* (Hübner), terwijl ook de ver uit het achterlijf stekende legboor een opvallend kenmerk was. Dit is de eerste vondst uit de duinen van het vasteland en uit het noordwesten van Nederland. Zie voor bijzonderheden over de eerste stadia de jaarlijst over 1996 (Huisman & Koster, 1999).

Evergestis limbata (Linnaeus)

Waarneming. ZH: Rhoon, 24.vi.1998, JL.

Het hoofdverspreidingsgebied van *Evergestis limbata* in Nederland ligt in Zuid-Limburg. Verder is deze soort op nog een aantal plaatsen gevonden in Midden- en Noord-Limburg en Gelderland, in de nabijheid van de grote rivieren, tot Wezep, maar ook in Friesland (Huisman & Koster, 1997). De hier vermelde vangst is de eerste van deze soort in het westen van Nederland. Mogelijk verspreid ze zich via de rivieroever. De rups leeft op raket (*Sisymbrium* sp.), look-zonder-look (*Alliaria petiolata* (Bieb.) Cavara et Grande) en wede (*Isatis tinctoria* L.) (Hannemann, 1964). Nieuw voor Zuid-Holland.

Perinephele lancealis (Denis & Schiffermüller)

Waarneming. ZH: Rhoon, 24.vi.1998, JL.

De soort is van vrij veel vindplaatsen bekend van de zandgronden van het oosten, midden en zuiden van het land en van het duindistrict. In de veen- en kleigebieden is de soort echter nauwelijks aangetroffen (Kuchlein, 1993). De rups leeft op leverkruid (*Eupatorium* sp.), valse salie (*Teucrium scorodonia* L.), andoorn (*Stachys* sp.) en kruiskruid (*Senecio* sp.) (Emmet, 1979). Een aantal van deze voedselplanten is ruim voorhanden op de bovengenoemde vindplaats.

Literatuur

- AGASSIZ, D. J. L., 1996. Yponomeutidae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet ed.) 3: 339-410. Harley Books, Colchester.
- BENTSSON, B. Å., 1984. The Scythrididae (Lepidoptera) of Northern Europe. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 13: 1-137.
- BENTINCK, G. A., 1963. Bijzondere Lepidoptera voor de Nederlandse fauna. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 23: 171-172.
- BENTINCK, G. A. & A. DIAKONOFF, 1968. De Nederlandse bladrollers (Tortricidae). – *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* 3: 1-201.
- BERG, C. VAN DEN, K. J. HUISMAN, J. H. KUCHLEIN, R. T. A. SCHOUTEN & J. B. WOLSCHRUN, 1998. Verslag van de 152e zomervergadering van de NEV, 30 mei t/m 1 juni 1997, te Ommen: Microlepidoptera - kleine vlinders. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 58: xvi-xviii.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMAWAN & A. SMITH, 1973. *British tortricoid moths. Tortricidae: Cochylidae and Tortricidae: Tortricinae*: i-viii, 1-251. The Ray Society, London.
- BRADLEY, J. D., W. G. TREMAWAN & A. SMITH, 1979. *British tortricoid moths. Tortricidae: Olethreutinae*: i-viii, 1-336. The Ray Society, London.
- BUHL, O., P. FALCK, B. JØRGENSEN, O. KARSHOLT, K. LARSEN & F. VILHELMSSEN, 1995. Fund af småsommerrugle fra Danmark i 1994. – *Entomologiske Meddelelser* 63: 61-74.
- DESCHKA, G., 1988. Artanalyse zweier Phyllonorycter-blancardella-Pheromonfallen (Physiologie, Taxonomie: Lepidoptera, Lithocolletidae. Nannolepidoptera, Nepticulidae). – *Stapfia* 16: 65-76.
- DIAKONOFF, A., 1974. Exotic Tortricoidea, with description of new species (Lepidoptera). – *Annales de la Société Entomologique de France* (N.S.) 10: 219-227.
- DIAKONOFF, A., 1986. Glyptopterigidae. In: H. G. Amsel, F. Gregor, H. Reisser & R.-U. Roesler (eds.). *Microle-*

- pidoptera Palaearctica* 7(1-2): i-xx, 1-436. G. Braun, Druckerei und Verlage, Karlsruhe.
- DOETS, C., 1947. *Zimmermannia heringiella* nov. spec. Nepticulidae (Lepidoptera). – *Tijdschrift voor Entomologie* 88: 504-506.
- ELSNER, G., P. HUEMER & Z. TOKÁR, 1999. *Die Palpenmotten Mitteleuropas (Lepidoptera, Gelechiidae)*: 1-208. František Slamka, Bratislava.
- EMMET, A. M. (ED.), 1979. *A field guide to the smaller British Lepidoptera*: 1-271. The British Entomological and Natural History Society, London.
- EMMET, A. M., 1985. Lyonetiidae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (J. Heath & A. M. Emmet eds) 2: 212-239. Harley Books, Colchester.
- EMMET, A. M., J. R. LANGMAID, K. P. BLAND, M. F. V. CORLEY & J. RAZOWSKI, 1996. Coleophoridae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (A. M. Emmet ed.) 3: 126-338. Harley Books, Colchester.
- EMMET, A. M., I. A. WATKINSON & M. R. WILSON, 1985. Gracillariidae. In: *The moths and butterflies of Great Britain and Ireland* (J. Heath & A. M. Emmet eds) 2: 244-263. Harley Books, Colchester.
- GEEST, L. P. S. VAN DER, C. H. WEARING & J. S. DUGDALE, 1991. Tortricids in miscellaneous crops. In: *World crop pests, 5. Tortricid pests their biology, natural enemies and control* (L. P. S. van der Geest & H. H. Evenhuis, eds): 563-577. Elsevier, Amsterdam, etc.
- GIELIS, C., 1996. Pterophoridae. – *Microlepidoptera of Europe* 1: 1-222.
- GIELIS, C., K. J. HUISMAN, J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF & J. B. WOLSCRUIN, 1985. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1982 en 1983 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 45: 89-104.
- GOATER, B., 1986. *British pyralid moths. A guide to their identification*: 1-175. Harley Books, Colchester.
- GRABE, A., 1955. Kleinschmetterlinge des Ruhrgebietes. – *Mitteilungen Ruhrland-Museum Essen* 177: i-xiv, 1-159.
- HANNEMANN, H. J., 1964. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera II. Die Wickler (s.l.) (Cochylidae and Carposinidae), Die Zünslerartigen (Pyraloidea). – *Tierwelt Deutschlands* 50: 1-401.
- HANNEMANN, H. J., 1977. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera III. Federmotten (Pterophoridae), Gespinstmotten (Yponomeutidae), Echte Motten (Tineidae). – *Tierwelt Deutschlands* 63: 1-273.
- HELMERS, G., 1965. Mededelingen betreffende Pyralidae (Lep.). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 25: 93-95.
- HUEMER, P. & O. KARSHOLT, 1998. A review of the Old World Scrobipalpula (Gelechiidae), with special reference to central and northern Europe. – *Nota Lepidopterologica* 21: 37-65.
- HUEMER, P. & O. KARSHOLT, 1999. Gelechiidae I (Gelechiinae: Teleiodini, Gelechini). – *Microlepidoptera of Europe* 3: 1-356.
- HUISMAN, K. J., 1974. Interessante vangsten van Lepidoptera. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 34: 153-154.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1994. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in de jaren 1988-1991 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 54: 29-47.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1995. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1992 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 55: 53-67.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 56: 37-55.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1997. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1994 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 57: 45-65.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1998. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1995 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 58: 53-69.
- HUISMAN, K. J. & J. C. KOSTER, 1999. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1996 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 59: 77-95.
- HUISMAN, K. J., J. H. KUCHLEIN, E. J. VAN NIEUKERKEN, H. W. VAN DER WOLF, J. B. WOLSCRUIN & C. GIELIS, 1986. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1984 (Lepidoptera). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 46: 137-156.
- JANSEN, M. G. M., 1999. The genus *Scrobipalpa* in The Netherlands (Lepidoptera: Gelechiidae). – *Nederlandse Faunistische Mededelingen* 9: 29-78.
- JANSEN, M. G. M. & J. E. F. ASSELBERGS, 1993. De Lepidoptera uit de getijzone van het Markiezaat, een voormalige schor in westelijk Noord-Brabant. – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 53: 1-9.
- JOHANSSON, R., E. S. NIELSEN, E. J. VAN NIEUKERKEN & B. GUSTAFSSON, 1990. The Nepticulidae and Opotegeidae (Lepidoptera) of North and West Europe. – *Fauna Entomologica Scandinavica* 23: 1-739.
- KAILA, L., 1999. Phylogeny and classification of the Elachistidae s.s. (Lepidoptera: Gelechioidea). – *Systematic Entomology* 24: 139-169.
- KARSHOLT, O. & J. RAZOWSKI (EDS.), 1996. *The Lepidoptera of Europe. A distributional checklist*: 1-380. Apollo Books, Stenstrup.
- KLIMESCH, J., 1953. Die europäischen Trifurcula- und Ectoedemia-Arten (Lep., Nepticulidae). – *Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft* 38: 160-170, 191-196.
- KOSTER, J. C. & E. J. VAN NIEUKERKEN, 1998. *Endothenia oblongana* in Nederland: een bladroller van het zeedorpenlandschap (Lepidoptera: Tortricidae). – *Entomologische Berichten, Amsterdam* 58: 145-152.
- KUCHLEIN, J. H., 1993. *De kleine vlinders. Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse Microlepidoptera*: 1-715. Pudoc, Wageningen.